

Gelir Eşitsizliği ve Makroekonomik Dinamikler: Türkiye için Augmented ARDL Yaklaşımıyla Kuznets Hipotezinin Yeniden Değerlendirilmesi

Income Inequality and Macroeconomic Dynamics: Re-Evaluating The Kuznets Hypothesis for Türkiye Using An Augmented ARDL Approach

ÖZET

Ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan en klasik yaklaşımlardan biri Kuznets (1955) tarafından ortaya atılan hipotezdir. Bu hipoteze göre, ekonomik kalkınmanın ilk aşamalarında gelir eşitsizliği artmakta, ancak belirli bir gelir düzeyinin aşılmasının ardından eşitsizlik azalma eğilimine girmektedir. Diğer bir ifadeyle, ekonomik büyüme sürecinde gelir eşitsizliği ile kişi başına gelir arasında ters-U biçimli bir ilişki öngörülmektedir. Bu çalışmada Türkiye ekonomisi için 1995-2023 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki Kuznets hipotezi çerçevesinde incelenmiştir. Augmented ARDL (A-ARDL) yöntemine göre modelde değişkenler arasında uzun dönemde eşbütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Bu sonuç, söz konusu değişkenler arasında uzun vadede istikrarlı bir denge ilişkisinin bulunduğu işaret etmektedir. Analiz sonucunda elde edilen katsayıların işareti dikkate alındığında Türkiye’de Kuznets’in ters-U hipotezinin geçerli olmadığı tespit edilmiştir. Ekonomik büyümenin erken aşamalarında gelir eşitsizliği azalma eğilimindeyken, belirli bir gelir düzeyinden sonra ekonomik büyümenin eşitsizliği artırdığı görülmektedir. Bu sonuç, Türkiye’de ekonomik gelişme sürecinin belirli bir döneme kadar gelir dağılımını iyileştirici etkiler yarattığını, ancak ileri dönemlerde bu etkinin tersine döndüğünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Eşitsizliği, Kuznets Hipotezi, Augmented ARDL Yaklaşımı.

ABSTRACT

One of the most classical approaches that attempts to explain the relationship between economic growth and income inequality is the hypothesis proposed by Kuznets (1955). According to this hypothesis, income inequality tends to increase during the early stages of economic development but begins to decline once a certain level of income has been reached. The hypothesis suggests an inverted U-shaped relationship between income inequality and per capita income during the process of economic growth. This study investigates the correlation between income inequality and economic growth through the lens of the Kuznets hypothesis, utilizing annual data from 1995 to 2023 for the Turkish economy. The Augmented ARDL (A-ARDL) approach identified a long-run cointegration relationship among the model's variables. This result indicates the existence of a stable long-term equilibrium relationship among the variables under consideration. Considering the signs of the estimated coefficients, it was determined that the inverted U-shaped Kuznets hypothesis is not valid for Turkey. The findings indicate that income inequality tends to decrease in the early stages of economic growth, but after reaching a certain level of income, economic growth begins to exacerbate inequality. This result suggests that the process of economic development in Turkey has improved income inequality up to a certain stage, but this effect has reversed in the later stages of development.

Keywords: Income Inequality, Kuznets Hypothesis, Augmented ARDL Approach.

GİRİŞ

Tarih boyunca ülkelerin zenginliği milli gelir oranı veya milli gelirin artışı ile ilişkilendirilmiştir. Sanayileşme ile birlikte, özellikle gelişmiş ülkelerde sermayenin artması ve bu artış sonucunda sermayenin belli kesimler arasında yoğunlaşması, ekonomik büyüme amacına ulaşılmasının yanı sıra bazı önemli hususları da gündeme getirmiştir. Bu hususlar arasında, ekonomik gelişme ile elde edilen gelirin nasıl dağıldığı ön plana çıkmıştır. Bir ülkede gelirin nasıl dağıldığı konusu, aslında gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin karmaşık yapısının varlığından kaynaklanmaktadır. Bu karmaşık ilişki neticesinde, literatürde gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki her zaman önemini korumuştur. Bu nedenle de ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkinin incelenmesi, araştırmacılar tarafından ilgi odağı olmayı her zaman sürdürmüştür.

Ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkinin araştırıldığı öncü çalışma, Simon Kuznets’e (1955) aittir. “*Economic Growth and Income Inequality*” adlı çalışmasında, bir ülkenin ekonomik büyümesi sırasında gelir dağılımındaki eşitsizliğin artıp artmadığı sorusuna odaklanmıştır. Bu öncü çalışma ile elde edilen hipotez, “*Kuznets Hipotezi*” veya “*Kuznets Eğrisi*” olarak adlandırılmıştır. Bu hipoteze göre, ekonomik büyümenin ve sanayileşmenin hız kazandığı ilk dönemlerde sermaye ve servet sahiplerinin daha da zenginleştiği ve bu nedenle gelir dağılımı eşitsizliğinin arttığı kabul edilmiştir. Belli bir seviyeden sonra ise ekonomik büyümenin artmasının gelir eşitsizliğini azalttığı öne sürülmüştür. Bu çalışma, veriler açısından kısıtlı bile olsa diğer çalışmalara öncülük etmiştir. Kuznets’in

Levent Kaya¹
Çiğdem Çadırcı²

How to Cite This Article

Kaya, L. & Çadırcı, Ç. (2025). “Gelir Eşitsizliği ve Makroekonomik Dinamikler: Türkiye için Augmented ARDL Yaklaşımıyla Kuznets Hipotezinin Yeniden Değerlendirilmesi”, International Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:10, Issue:6; pp:557-567. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18076617>

Arrival: 06 November 2025
Published: 28 December 2025

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ekonometri, Şanlıurfa, Türkiye.

² Doç. Dr., Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye, Şanlıurfa, Türkiye.

gelir dağılımı konusunda literatüre katkısı, gelir dağılımının uluslararası ve dönemler arası karşılaştırmalarında yer alan bir dizi kavramsal konuyu açıklığa kavuşturmak ve kalkınma sürecinde gelir dağılımındaki değişimler sorusunu gündeme getirip geçici olsa da yanıtlamak olmuştur (Paukert, 1979: 101).

Zaman içinde Kuznets hipotezinin farklı varyasyonları geliştirilerek başka perspektiflerden incelenmiştir. Bu varyasyonlardan biri, Grossman ve Krueger (1991) tarafından geliştirilen Çevresel Kuznets Hipotezi; bir diğeri ise Greenwood ve Jovanovic (1990) tarafından geliştirilen Finansal Kuznets Hipotezi'dir (Esenyel, 2024: 358). Grossman ve Krueger (1991) çalışmalarında 42 ülke için hava kalitesi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmada, ekonomik büyümenin ilk evrelerinde çevre kalitesinin bozulduğu, daha sonra ise iyileştiği sonucuna ulaşılmıştır. Kuznets Hipotezinin teorilerini doğrulayan bu çalışmada, kişi başına düşen gelir ve çevresel kirlilik düzeyi arasında ters-U şeklinde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Greenwood ve Jovanovic (1990) tarafından ileri sürülen Finansal Kuznets Hipotezi ise, finansal gelişmişlik düzeyi arttıkça gelir dağılımı eşitsizliğinin artacağı; ancak finansal gelişmişlik düzeyi artmaya devam ederken gelir dağılımındaki eşitsizliğin azalmaya başlayacağı fikrine dayanmaktadır.

Birçok araştırmacı, hipotezin açıklanmasında teorik modellerin uygun bir çerçeve sunduğunu öne sürmüştür. Bu kapsamda, Kuznets (1976), Cromwell (1977), Fields (1979), Knight (1976), Nugent (1983) ve Robinson (1976) gibi araştırmacılar konuya önemli katkılar sağlamıştır. Bu çalışmalar, ekonomik büyüme sürecinin gelir eşitsizliğindeki değişimleri adil bir çerçevede açıklayabileceği düşüncesinde birleşmektedir. Bunula birlikte söz konusu hipotezin ampirik olarak ne ölçüde desteklendiği konusunda araştırmacılar arasında tam bir fikir birliği bulunmamaktadır (Mbaku, 1997: 58). Bu görüşün aksine, günümüzde Kuznets (1955)'in çalışması ile ispat ettiği Ters-U hipotezi, araştırmacılar tarafından farklı örneklemeler, farklı dönemler ve farklı yöntemler kullanılarak ekonometrik çalışmaların konusu olmaya devam etmektedir. Bazı çalışmalarda ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliğinin Ters-U şeklinde olduğunu ispatlayan bulgular tespit edilirken, bazı çalışmalarda ise ilişkinin U şeklinde olduğuna dair bulgular tespit edilmiştir. Literatürde, ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını ispatlayan çalışmaların varlığı da dikkat çekicidir. Kuznets (1955) çalışmasını şu ifade ile bitirmiştir: *"Bu çalışmanın sadece %5'lik bir kısmı ampirik bilgiler içermekte, geri kalan %95'lik kısmı sadece spekülasyondur. Böylesine sallantılı bir temel üzerine özenli bir yapı inşa etmenin gerekçesi, konuya duyulan derin ilgidir"* (Kuznets 1955: 26). Bu ifade ile konunun ampirik çalışmalarla test edilmesinin gerekliliği anlaşılmıştır. Bu nedenle çalışmada Türkiye ekonomisi için 1995-2023 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki Kuznets hipotezi çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmada Türkiye ekonomisi için değişkenlerin Augmented ARDL (A-ARDL) yöntemi ile sınanmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada giriş bölümünde konu ile ilgili teorik bilgi verildikten sonra, ikinci bölümde konu ile ilgili literatürde yapılan çalışmaların özeti verilmiştir. Üçüncü bölümde veri seti ve ekonometrik yöntem açıklanmıştır. Dördüncü bölümde uygulanan ekonometrik yöntemler ile elde edilen bulgular verilmiştir. Bulguların tartışıldığı ve politika önerilerinin yer verildiği sonuç bölümü ile çalışma tamamlanmıştır.

LİTERATÜR ÖZETİ

Literatürde, Simon Kuznets'in gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin zeminini oluşturan çalışmasının ardından, Ters-U şeklindeki ilişkinin varlığını araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Bazı çalışmalar Ters-U hipotezinin doğruluğunu kanıtlayan bulgulara ulaşırken, bazı çalışmalarda ise U hipotezinin geçerli olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır.

Kuznets, 1955 yılında yaptığı çalışmasında Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Almanya'nın ekonomik büyümeleri esnasında ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın bulguları, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkinin Ters-U şeklinde olduğu yönündedir. Kuznets (1955) çalışmasında bu ülkeleri kesitsel veriler ile incelemiştir. Kesitsel verilerin kullanılmasının nedeni, diğer veri türlerine göre daha yaygın olmasının yanı sıra, anlamlı ve güvenilir zaman serisi veri setinin olmamasıdır. Bu nedenle, kesitsel veri kullanımı, gelir dağılımını konu alan çalışmalarda önemli bir yer tutmaktadır (Fields, 1988: 4). Ancak, gelir dağılımı ile ilgili çalışmalarda kesitsel verilerin kullanılmasının olumsuz yönü, gelir dağılımının seyrinin izlenmesini mümkün kılmamasıdır.

Gelir dağılımı üzerine çalışma yapan öncü bir diğer çalışma Kravis'e (1960) aittir. Kravis (1960) çalışmasında, gelir dağılımı ile çıktı düzeyleri arasında bir korelasyon kurmuş ve gelişmekte olan ülkelerde daha büyük eşitsizlik olduğunu, bu durumun Kuznets Hipotezi'nin geçerli olduğunu doğruladığını belirtmiştir. Çalışmasında elde ettiği bir başka bulgu ise, gelirin daha zengin olan ülkelerde daha eşit dağıldığıdır. Aynı zamanda Kravis (1960), Kuznets'in en düşük gelir gruplarının payının yoksul ülkelerde gelişmiş ülkelere göre daha yüksek olma eğiliminde olduğu yönündeki ifadesini desteklemiştir. Kuznets (1963) çalışmasında 18 farklı ülkeye ait verilerin analizini yaptığı çalışmasıyla konuyu tekrar ele almıştır. Gelişmemiş ülkelerde gelir eşitsizliğinin gelişmiş ülkelere kıyasla daha büyük olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, gelişmemiş ülkelerde tarım sektöründeki gelir dağılımının sanayi sektörüne kıyasla daha eşit dağıldığını belirtmiştir. Kuznets Hipotezi'nin doğruluğunu bulgularla tespit eden bir diğer çalışma

ise Paukert'e (1973) aittir. Çalışmaya 56 ülke dahil edilmiş ve gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre gelir eşitsizliğinin daha fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Summers ve arkadaşları (1984), 1950-1980 yılları için 127 ülkenin bulgularını inceledikleri çalışmalarında, sanayileşmiş ülkelerde gelir eşitsizliğinin azaldığı, orta gelirli ülkelerde daha az azaldığı, düşük gelirli ülkelerde ise bir miktar arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma da Kuznets Hipotezi'nin doğruluğunu ispatlayan önemli çalışmalar arasındadır. Alesina ve Rodrik'in (1991) yılında yaptıkları çalışmalarında, toplumda kaynak dağılımı ne kadar eşitsiz olursa, ekonomik büyüme oranının da o kadar düşük olacağı sonuçlarına ulaşmışlardır. Ters-U hipotezinin geçerliliğini ispatlamışlardır. Dağılım ve büyüme arasındaki bağlantının yeniden dağıtım politikaları ile sağlanacağı önerisinde bulunulmuştur.

Literatürde, gelir dağılımı ve büyüme arasında negatif ilişkinin varlığını kanıtlayan çalışmalar da bulunmaktadır. Branco ve Williams (1988), çalışmalarında 54 gelişmekte olan ve 14 gelişmiş ülke olmak üzere toplam 68 ülkeyi incelemiş ve büyümenin ilk aşamalarında nüfusun en fakir %40'ının gelirinin düştüğü bulgularına ulaşmıştır. Bu durum, büyüme ile gelir dağılımı arasında negatif ilişki bulunduğunu göstermektedir. Gelir dağılımı ve büyüme arasında negatif bir ilişki tespit eden önemli bir çalışma da Persson ve Tabellini'ye (1994) aittir. Çalışmalarında; Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Hollanda, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık ülkeleri için 1830-1850, 1970-1985 ve 1830'a kadar olan zaman dilimini, her biri 20 yıllık alt dönemlere ayırarak panel veri analizi uygulamış ve negatif bir ilişkinin varlığını ispat eden bulgulara ulaşmışlardır.

Literatürde, Kuznets hipotezini doğrulamayan, gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin U şeklinde olduğuna dair bulgular elde eden çalışmalar da fazladır. Anand ve Kanbur (1984, 1986), çalışmalarında U hipotezinin geçerliliğini kanıtlayan bulgulara ulaşmışlardır. U şeklinde ilişkinin varlığının yanı sıra, ekonomik büyüme ile gelir dağılımı arasında ilişki bulamayan çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalara Glomm (1997), Barro (1999) ve Adams (2003) çalışmaları örnek gösterilebilir. Adams (2002), çalışmasında 119 ülkenin 1980-1990 yıllarını kapsayan verileri ile Kuznets Eğrisi'nin geçerliliğini test etmiştir. Çalışmada, ekonomik büyümenin yoksulluğun azaltılmasında önemli bir araç olduğu; ancak büyüme ile gelir dağılımı arasında anlamlı bir ilişkinin kurulamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. U şeklinde ilişkinin varlığını destekleyen bir diğer önemli çalışma Barro'ya (1999) aittir. Bu çalışmada, gelir eşitsizliğinin makroekonomik performans üzerindeki etkileri incelenmiş ve gelir eşitsizliğinin ekonomik büyüme ve yatırım oranlarına da yansıdığı bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmadaki bir diğer bulgu; gelir eşitsizliğinin yoksul ülkelerde büyümeyi geciktirdiği, ancak daha zengin yerlerde büyümeyi teşvik ettiği yönündedir.

Literatürde Ters-U Hipotezinin geçerliliğini sınanan Türkiye için yapılmış çalışmalar da mevcuttur. Tablo 1'de Türkiye için yapılmış çalışmaların literatür özeti verilmiştir.

Tablo 1: Türkiye Özelinde Yapılan Çalışmaların Literatür Özeti

Kuznets Hipotezini Destekleyen Çalışmalar		
Yazar(lar)	Dönem	Yöntem
Akinci ve Akinci (2016)	1960-2014	Enders-Siklos Eşbütünleşme Analizi
Akalin vd. (2018)	1984-2011	ARDL
Limanlı (2020)	1964-2015	ARDL
Yeter ve Demirgil (2024)	2006-2022	Fourier-ADL Eşbütünleşme Testi ve Dinamik En Küçük Kareler Yöntemi
Kuznets Hipotezini Desteklemeyen Çalışmalar		
Yazar(lar)	Dönem	Yöntem
Tokatlıoğlu ve Atan (2007)	2003	Yatay Kesit Analizi
Dişbudak ve Süslü (2009)	1963-1998	ARDL
Altınöz (2015)	1991-2014	ARDL
Ak ve Altıntaş (2016)	1986-2012	ARDL
Dumrul vd. (2021)	1980-2017	Gregory ve Hansen (1996) ve Hatemi-J (2008) Eş-Bütünleşme Analizleri
Ayan ve Durgun Kaygısız (2023)	1986-2021	ARDL

Dişbudak ve Süslü'nün (2009) çalışması, Türkiye özelinde zaman serisi kullanan ilk çalışmalar arasındadır. İzleyen yıllarda zaman serisi çalışmalarının arttığı; ancak yöntem olarak ARDL sınır testi yaklaşımının yaygın olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir. Dikkat çeken başka bir husus ise, Kuznets'in öngördüğü Ters-U hipotezini desteklemeyen bulgulara sahip çalışmaların daha yoğunlukta olmasıdır.

VERİ SETİ VE EKONOMETRİK YÖNTEMLER

Veri Seti

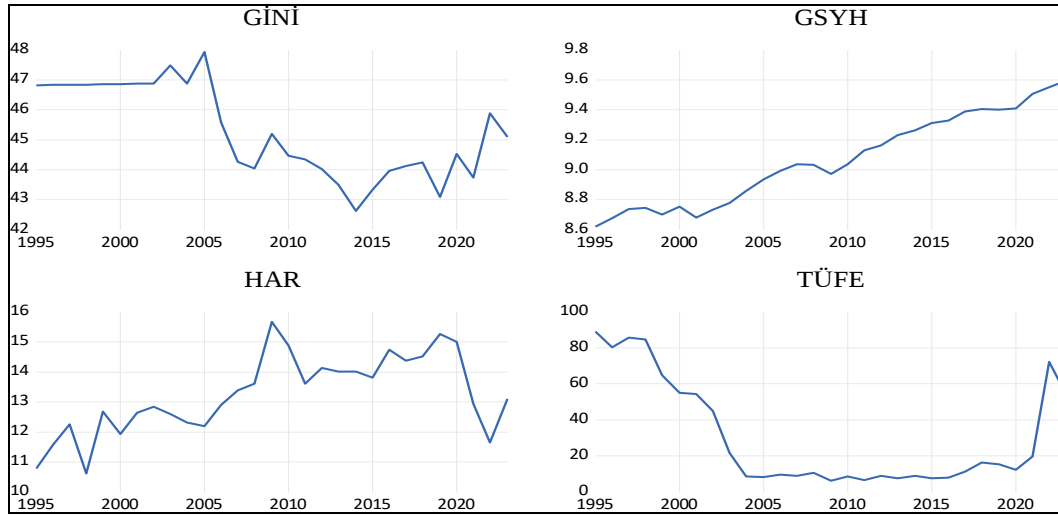
Çalışmada Kuznets hipotezinin Türkiye ekonomisi 1995-2023 dönemi için geçerli olup-olmadığı incelenmiştir. Gelir eşitsizliğini temsilen Gini katsayısı kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ekonomik büyümenin ölçütü olarak kişi başına GSYH, kamu harcamalarının GSYH içindeki payı ve tüketici fiyat endeksi modele dahil edilmiştir. Değişkenlere ait bilgiler Tablo 2'de kısaca belirtilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlere Ait Tanımlayıcı Bilgiler

Bağımlı Değişken	Kısaltma	Zaman Periyodu	Veri Kaynağı
Gini Katsayısı	GİNİ	1995 -2023	SWIID
Bağımsız Değişkenler			
Kişi Başına GSYH (Sabit 2015 US\$) *	GSYH	1995 -2023	WorldBank
Kamu Harcamaları /GSYH (%)	HAR	1995 -2023	WorldBank
Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranı (%)	TÜFE	1995 -2023	WorldBank

* Logaritmik dönüşüm uygulanmıştır.

Değişkenlerin 1995-2023 dönemine ait zaman grafiği Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Değişkenlere Ait Zaman Grafiği

Ekonometrik Yöntemler

Gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme, kamu harcamalarının GSYH içindeki payı ve tüketici fiyat endeksi arasındaki ilişkiyi analiz etmek için Dickey -Fuller (1981), Phillips-Perron (1988) durağanlık testleri, Sam vd. (2019) Augmented ARDL (A-ARDL) eşbütünleşme testi, Granger (1969) ve Enders ve Jones (2016) Fourier Granger nedensellik testleri kullanılmıştır. Öncelikle değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ve korelasyon matrisi tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 3: Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	GİNİ	GSYH	HAR	TÜFE
Ortalama	45.277	9.067	13.241	30.649
Medyan	45.087	9.036	13.098	12.279
Maksimum	47.919	9.597	15.658	89.113
Minimum	42.618	8.620	10.613	6.251
Standart Sapma	1.538	0.304	1.307	29.599
Çarpıklık	0.068	0.136	-0.107	0.888
Basıklık	1.616	1.689	2.319	2.147
Normallik (Jarque-Bera)	2.335 (0.311)	2.165 (0.339)	0.615 (0.735)	4.689 (0.096)

Parantez içindeki değerler olasılık değerlerini göstermektedir.

Tablo 4’te değişkenlere ait korelasyon matrisi verilmiştir. Gini katsayısının sırasıyla ekonomik büyüme ve kamu harcamaları ile negatif, tüketici fiyat endeksi ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Korelasyon Matrisi

	GİNİ	GSYH	HAR	TÜFE
GİNİ		-0.749	-0.734	0.615
GSYH	-0.749		0.554	-0.466
HAR	-0.734	0.554		-0.759
TÜFE	0.615	-0.466	-0.759	

Geçmişte gerçekleştirilen ampirik çalışmalar, makroekonomik zaman serilerinin çoğunlukla durağan olmayan bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Durağan olmayan serilerle yapılan regresyon analizleri, istatistiksel olarak anlamlı görünen ancak ekonomik açıdan yanıltıcı sonuçlar doğuran sahte regresyon sorununa yol açmaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırmak amacıyla, söz konusu serilerin farkları alınarak durağanlaştırılması gerekmektedir. Ancak bu yaklaşım, değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiler hakkında bilgi kaybına neden olmaktadır. Bu probleme çözüm olarak, Engle ve Granger (1987) çalışmalarında eşbütünleşme kavramını literatüre kazandırmışlardır. Araştırmacılar, düzey değerlerinde durağan olmayan ancak birinci farkları alındığında durağan hale gelen serilerin, düzey değerleri üzerinden modellenebileceğini ve bu yolla uzun dönemli bilgi kaybının önlenebileceğini ortaya

koymuşlardır. Bu yaklaşım yalnızca iki değişken arasındaki eşbütünleşme ilişkisini inceleyebilmesi nedeniyle sınırlı bir çerçevede sunmaktadır. Bu sınırlılığı aşmak amacıyla Johansen ve Juselius (1990), vektör otoregresif (VAR) model temelli ve ikiden fazla değişken arasındaki eşbütünleşme ilişkisini analiz etmeye olanak tanıyan bir yöntem geliştirmiştir. Ayrıca Gregory ve Hansen (1996), yapısal kırılmaları dikkate alan bir eşbütünleşme testi ortaya koyarak yöntemin dinamik süreçlerdeki geçerliliğini genişletmişlerdir. Bu testlerin ortak özelliği, serilerin düzey değerlerinde birim köke sahip olması ve birinci farkları alındığında durağan hale gelmeleri gerektiği, yani birinci dereceden bütünlük $[I(1)]$ olmalarının zorunlu olduğudur. Buna karşılık, düzey değerlerinde durağan $[I(0)]$ seriler için söz konusu testler uygulanabilir değildir. Bu sınırlamayı aşmak üzere Pesaran vd. (2001), farklı bütünlük derecelerine sahip $[I(0)$ ve $I(1)]$ değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkileri analiz etmeye imkân tanıyan Otokorelasyon Gecikmesi Dağıtılmış (ARDL) sınır testi yaklaşımını geliştirmişlerdir. Bu yöntem, tüm regresörlerin tamamen $I(1)$ veya tamamen $I(0)$ olduğu iki ayrı asimptotik kritik değer seti belirlemektedir. Hesaplanan F-istatistiği, bu sınırların dışında kaldığında değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığı ya da yokluğu hakkında kesin bir yargıya varılabilir. Ancak istatistik değeri kritik sınırların arasında yer alıyorsa, eşbütünleşmenin varlığına ilişkin belirsizlik söz konusudur. ARDL sınır testi yaklaşımı, uzun dönem ilişkilerini incelemek üzere tanımlanan kısıtsız hata düzeltme modeli aracılığıyla çalışmada kullanılan değişkenler için şu şekilde ifade edilmektedir:

$$\Delta GİNİ_t = \lambda_0 + \sum_{i=1}^m \lambda_{1i} \Delta GİNİ_{t-i} + \sum_{i=0}^n \lambda_{2i} \Delta GSYH_{t-i} + \sum_{i=0}^p \lambda_{3i} \Delta GSYH_{t-i}^2 + \sum_{i=0}^r \lambda_{4i} \Delta HAR_{t-i} + \sum_{i=0}^s \lambda_{5i} \Delta TÛFE_{t-i} + \alpha_1 GİNİ_{t-1} + \alpha_2 GSYH_{t-1} + \alpha_3 GSYH_{t-1}^2 + \alpha_4 HAR_{t-1} + \alpha_5 TÛFE_{t-1} + \varepsilon_t \quad (1)$$

(1) numaralı modelde Δ , fark operatörünü, ε_t , kalıntıları ve m, n, p, r, s ise değişkenler için uygun gecikme uzunluğunu temsil etmektedir. Modelin tahmin edilmesi ile değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin olup olmadığı tespit edilir. ARDL sınır testi için hipotezler aşağıdaki şekilde ifade edilir.

$$H_0: \alpha_1 = \alpha_2 = \alpha_3 = \alpha_4 = \alpha_5 = 0$$

$$H_1: \alpha_1 \neq \alpha_2 \neq \alpha_3 \neq \alpha_4 \neq \alpha_5 \neq 0$$

Temel hipotez H_0 , eşbütünleşmenin olmadığını ifade etmektedir. Uzun dönem katsayıları için oluşturulan ARDL modeli aşağıdaki şekilde ifade edilir.

$$GİNİ_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^m \alpha_{1i} GİNİ_{t-i} + \sum_{i=0}^n \alpha_{2i} GSYH_{t-i} + \sum_{i=0}^p \alpha_{3i} GSYH_{t-i}^2 + \sum_{i=0}^r \alpha_{4i} HAR_{t-i} + \sum_{i=0}^s \alpha_{5i} TÛFE_{t-i} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Kısa dönem katsayıları için oluşturulan ARDL hata düzeltme modeli aşağıdaki şekilde ifade edilir.

$$\Delta GİNİ_t = \lambda_0 + \lambda_1 ECT_{t-1} + \sum_{i=1}^m \lambda_{2i} \Delta GİNİ_{t-i} + \sum_{i=0}^n \lambda_{3i} \Delta GSYH_{t-i} + \sum_{i=0}^p \lambda_{4i} \Delta GSYH_{t-i}^2 + \sum_{i=0}^r \lambda_{5i} \Delta HAR_{t-i} + \sum_{i=0}^s \lambda_{6i} \Delta TÛFE_{t-i} + \varepsilon_t \quad (3)$$

(3) numaralı modelde ECT_{t-1} , hata düzeltme terimidir. λ_1 , kısa dönemde meydana gelen bir sapmanın, bir dönem sonra ne kadarının düzeleceğini veya dengeye doğru geleceğini belirten katsayıdır. ECT_{t-1} katsayısının negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olması gerekir.

Pesaran vd. (2001), sınır testi yaklaşımı belirli temel varsayımlara dayanmaktadır. Bu varsayımlar arasında, bağımsız değişkenlerin dışsal olması, bağımlı değişkenin birinci dereceden bütünlük $[I(1)]$ olması ve modelde dejenere durumların bulunmaması yer almaktadır. Ancak literatürde, araştırmacıların bu varsayımları zaman zaman göz ardı etmeleri, yanıltıcı ve geçersiz eşbütünleşme sonuçlarına yol açabilmektedir (McNown vd., 2018). Dejenere durumlar, gerçekte eşbütünleşmenin var olmadığı durumları ifade eder. Bu kapsamda iki temel dejenere durum söz konusudur:

Dejenere Durum #1: Bağımsız değişken(ler)in gecikmeli düzey değerlerinin istatistiksel olarak anlamsız bulunması durumudur.

Dejenere Durum #2: Bağımlı değişkenin gecikmeli düzey değerinin istatistiksel olarak anlamsız bulunması durumudur.

Pesaran vd. (2001), eşbütünleşmenin varlığını test etmek amacıyla iki temel test önermiştir: (i) tüm gecikmeli düzey değişkenleri için genel F testi ve (ii) bağımlı değişkenin gecikmeli düzey katsayısı için t testi. Ancak bu testler, dejenere durumların ortaya çıkma olasılığını ortadan kaldırmak için, bağımlı değişkenin $I(1)$ olduğu varsayımına dayanmaktadır. (Sam vd., 2019).

McNown vd. (2018), bu kısıtı ortadan kaldırmak ve daha güvenilir sonuçlar elde etmek amacıyla, bağımsız değişkenlerin gecikmeli düzey katsayılarının anlamlılığını ayrıca değerlendiren ek bir test ekleyerek Bootstrap

ARDL yöntemini geliştirmişlerdir. Sam vd. (2019), gecikmeli düzeydeki bağımsız değişkenler üzerindeki bu ek F-testi için asimptotik kritik değer tablolarını oluşturarak Augmented ARDL (A-ARDL) testini literatüre kazandırmışlardır. Bu çerçevede, eşbütünleşme ilişkisine ulaşılabilmesi için aşağıdaki üç testin de istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir:

1. Genel F-testi (F_{genel})

2. Gecikmeli bağımlı değişken t-testi ($t_{bağımlı}$)

3. Gecikmeli bağımsız değişken(ler) F-testi ($F_{bağımsız}$)

Bu üç testten herhangi birinde temel hipotezin reddedilememesi, seriler arasında eşbütünleşme ilişkisinin bulunmadığını göstermektedir (Sam vd., 2019).

İlk kez Granger (1969) tarafından literatüre kazandırılan nedensellik testi, bir zaman serisinin diğer bir zaman serisinin gelecekteki değerlerini öngörme gücü taşıyıp taşımadığını istatistiksel olarak ölçer. Bir başka ifadeyle, X değişkeninin geçmiş değerleri Y'nin bugünkü veya gelecekteki değerlerini anlamlı biçimde açıklıyorsa, “X, Y'nin Granger nedenidir” denir. Y_t ve X_t için Granger nedensellik testinin genel formu aşağıdaki gibi ifade edilir;

$$Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_i Y_{t-i} + \sum_{j=1}^p \beta_j X_{t-j} + \varepsilon_t \quad (4)$$

$$X_t = \gamma_0 + \sum_{i=1}^p \gamma_i X_{t-i} + \sum_{j=1}^p \delta_j Y_{t-j} + u_t \quad (5)$$

(4) ve (5) numaralı denklemlerde p , uygun gecikme uzunluğunu, ε_t ve u_t hata terimlerini ve α_i , β_j , γ_i , δ_j katsayıları geçmiş değerlerin etkisini temsil etmektedir. Enders ve Jones (2016), yapısal kırılmaların sayısını, biçimini ve boyutunu dikkate almayan ve bilinmeyen kırılmaları tespit etmek için trigonometrik terimleri kullanarak Fourier Granger nedensellik testini geliştirmişlerdir. Doğrusal VAR denklemi yerine deterministik regresörleri aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir.

$$z_t = \delta(t) + \sum_{i=1}^n A_i Z_{t-i} + e_t \quad (6)$$

(6) numaralı denklemde δ , sabit terimler vektörünü, A_i , katsayılar vektörünü, e_t ise hata terimleri vektörünü göstermektedir. $\delta(t)$ aşağıdaki şekilde ifade edilir.

$$\delta(t) = [\delta_1(t), \delta_2(t), \delta_3(t), \delta_4(t)]' \quad (7)$$

Her bir sabit terim δ_{it} , n sayıda fourier frekansına bağlıdır ve aşağıdaki şekilde gösterilir.

$$\delta_i(t) = a_i + b_i t + \sum_{k=1}^n a_{ik} \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + b_{ik} \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) \quad (8)$$

VAR modeline trigonometrik fonksiyonların eklenmesiyle elde edilen nedensellik ilişkisinin daha güçlü sonuçlar verdiğini belirtmişlerdir. Sıfır hipotezi, değişkenler arasında nedensellik ilişkisi olmadığını ifade etmektedir.

AMPİRİK BULGULAR

Çalışmada kullanılan ekonometrik yöntemlerden elde edilen ampirik bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir. Tablo 5'te Gini katsayısı, ekonomik büyüme, kamu harcamaları ve tüketici fiyat endeksi değişkenlerinin birim kök testine ait sonuçlar verilmiştir. Dickey – Fuller (1981) testine göre kamu harcamaları düzey verilerinde durağan, diğer değişkenler ise düzey değerlerinde durağan değildir. Birinci farkları alındıktan sonra durağan hale gelmişlerdir. Phillips-Perron (1988) testine göre ise tüm değişkenler düzey değerlerinde birim köklü çıkmıştır. Birinci farkları alındıktan sonra durağan hale gelmişlerdir. Sonuç olarak Gini katsayısı, ekonomik büyüme ve tüketici fiyat endeksi $I(1)$, Kamu harcamaları $I(0)$ kabul edilmiştir. Değişkenlere, farklı düzeylerde durağan oldukları için A-ARDL eşbütünleşme testi uygulanmıştır.

Tablo 5: Birim Kök Testi Sonuçları

ADF		
Düzy		
Değişkenler	Test İstatistiği	Olasılık
GİNİ	-1.737	0.403
GSYH	0.257	0.972
HAR	-2.632 ⁽¹⁰⁾	0.098
TÜFE	-1.975	0.296
Birinci Fark		
Δ GİNİ	-6.869 ⁽¹⁾	0.000
Δ GSYH	-4.780 ⁽¹⁾	0.001
Δ HAR	--	--
Δ TÜFE	-4.795 ⁽¹⁾	0.001

Phillips-Perron		
Düzy		
Değişkenler	Test İstatistiği	Olasılık
GINİ	-1.607	0.466
GSYH	0.814	0.993
HAR	-2.576	0.109
TÜFE	-1.980	0.293
Birinci Fark		
Δ GINİ	-6.869 ⁽¹⁾	0.000
Δ GSYH	-4.780 ⁽¹⁾	0.001
Δ HAR	-6.525 ⁽¹⁾	0.000
Δ TÜFE	-4.798 ⁽¹⁾	0.001

⁽¹⁾, %1 anlamlılık seviyesini göstermektedir.

Tablo 6’da A-ARDL test sonuçları verilmiştir. Bağımlı değişkenle bağımsız değişkenlerin gecikmeli değerlerini birlikte dikkate alan F_{genel} , bağımlı değişkenin gecikmeli değerini dikkate alan $t_{bağımlı}$ ve bağımsız değişkenlerin gecikmeli değerlerini dikkate alan $F_{bağımsız}$ testlerine göre H_0 hipotezi %10 anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Sonuç olarak Türkiye için gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme, kamu harcamaları ve tüketici fiyat endeksi arasında eşbütünlük ilişkisi olduğu, değişkenler arasında uzun vadede istikrarlı bir denge ilişkisinin bulunduğu doğrulanmıştır.

Tablo 6: A-ARDL Test Sonuçları

GINİ _t = f (GSYH _t , GSYH _t ² , HAR _t , TÜFE _t) (1,0,1,0,1)						
Test İstatistikleri						
Test İstatistiği	F _{genel} 4.129 ⁽¹⁰⁾		t _{bağımlı} -3.983 ⁽¹⁰⁾		F _{bağımsız} 4.437 ⁽¹⁰⁾	
Kritik Değerler	I(0)	I(1)	I(0)	I(1)	I(0)	I(1)
1%	4.768	6.670	-3.430	-4.600	4.150	6.830
5%	3.354	4.774	-2.860	-3.990	2.800	4.700
10%	2.752	3.994	-2.570	-3.660	1.960	3.580
Tanısal Testler			Test İstatistiği		Olasılık	
Normallik (Jargue-Bera)			0.611		0.737	
Seri Korelasyon (Breusch-Godfrey)			1.900		0.178	
Değişen Varyans (Breusch-Pagan-Godfrey)			0.298		0.947	
Model Spesifikasyonu (Ramsey RESET)			4.966		0.261	
CUSUM			Stabil			
CUSUM2			Stabil			

⁽¹⁰⁾, %10 anlamlılık seviyesini göstermektedir.

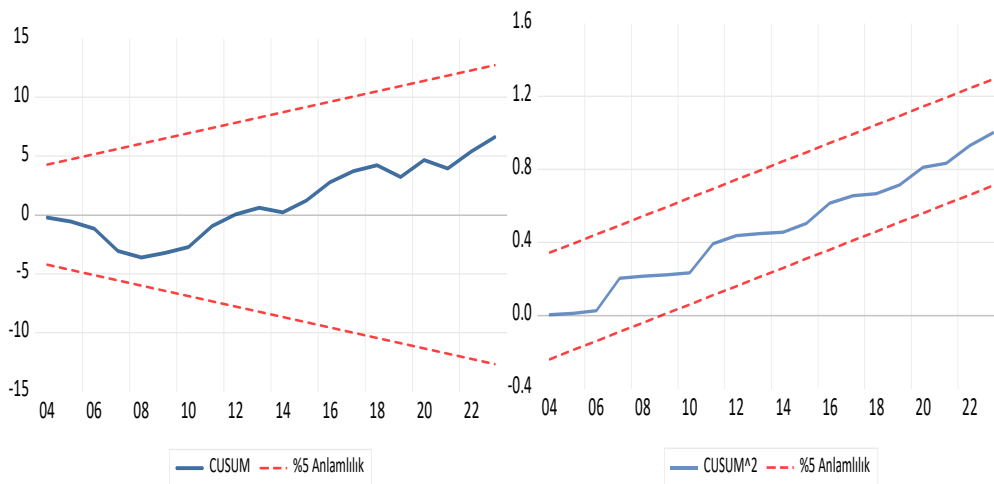
Değişkenler arasındaki uzun ve kısa dönem katsayıları Tablo 7’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre ekonomik büyümenin, ekonomik büyümenin karesinin ve tüketici fiyat endeksinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi anlamlı çıkmıştır. Kamu harcamalarının ise gelir eşitsizliği üzerinde anlamlı olmayan bir etkisi söz konusudur. Gelir eşitsizliği üzerinde, ekonomik büyümenin negatif, ekonomik büyümenin karesinin pozitif etkisi nedeniyle Türkiye’de Kuznets’e ait ters-U hipotezinin geçerli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, Türkiye’de ekonomik gelişme sürecinin belirli bir döneme kadar gelir dağılımını iyileştirici etkiler yarattığını, ancak ileri dönemlerde bu etkinin tersine döndüğünü göstermektedir. Kamu harcamalarının gelir eşitsizliğini azaltıcı, tüketici fiyat endeksinin ise arttırıcı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Kamu harcamalarının katsayısının negatif olması, sosyal transferler, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetleri aracılığıyla devletin gelir dağılımını dengeleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir. Buna karşın, enflasyon oranının pozitif işareti, fiyat istikrarsızlığının gelir dağılımını bozucu bir etki yarattığını ve düşük gelirli kesimlerin reel satın alma gücünü azaltarak eşitsizliği artırdığını ortaya koymaktadır. Hata düzeltme terimi (ECT_{t-1}), negatif ve istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Kısa dönemde meydana gelen bir şokun yaklaşık %74’ü bir dönem sonra giderilmektedir.

Tablo 7: Uzun ve Kısa Dönem Katsayıları

Uzun Dönem Katsayıları	Test İstatistiği	Olasılık
GSYH	-5.494 ⁽¹⁾	0.002
GSYH ²	19.679 ⁽¹⁾	0.001
HAR	-0.306	0.230
TÜFE	0.035 ⁽¹⁰⁾	0.066
Kısa Dönem Katsayıları		
Δ GSYH ²	4.051	0.352
Δ TÜFE	0.002	0.984
ECT_{t-1}	-0.735	0.000

⁽¹⁾, ⁽¹⁰⁾, sırasıyla %1 ve %10 anlamlılık seviyesini göstermektedir.

Şekil 2’de CUSUM ve CUSUM² Grafikleri verilmiştir.

Şekil 2: CUSUM ve CUSUM² Grafikleri

Tablo 8’de Granger (1969) ve Enders-Jones (2016) nedensellik testleri birlikte değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlara göre ekonomik büyümeden, kamu harcamalarından ve tüketici fiyat endeksinden gelir eşitsizliğine doğru %10 anlamlılık düzeyinde tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca gelir eşitsizliğinden ekonomik büyümenin karesine doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Ekonomik büyümeden gelir eşitsizliğine doğru tespit edilen tek yönlü nedensellik ilişkisi, ekonomik büyümenin gelir dağılımı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu, buna karşın gelir eşitsizliğinde meydana gelen değişimlerin büyüme sürecini anlamlı biçimde etkilemediğini göstermektedir. Bu sonuç, Türkiye’de ekonomik büyümenin, gelir dağılımını şekillendiren temel makroekonomik dinamiklerden biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde, kamu harcamalarından gelir eşitsizliğine doğru saptanan tek yönlü nedensellik ilişkisi, kamu maliyesi politikalarının gelir dağılımı üzerinde yönlendirici ve belirleyici bir role sahip olduğunu göstermektedir. Kamu harcamalarının bileşimi ve hedef kitlesi, gelir eşitsizliğinin seyrini önemli ölçüde etkilemekte; özellikle sosyal transferler, eğitim ve sağlık harcamaları gibi kalemler aracılığıyla devlet, gelir dağılımının dengelenmesinde etkin bir araç olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, tüketici fiyat endeksinden gelir eşitsizliğine doğru gözlenen tek yönlü nedensellik, enflasyonun gelir dağılımı üzerinde kritik bir belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle sabit ve düşük gelirli hane halklarının satın alma gücünü etkileyerek gelir eşitsizliğini arttırmakta; fiyat istikrarının bozulmasına ve ekonomik eşitsizliğin derinleşmesine yol açmaktadır.

Tablo 8: Nedensellik Test Sonuçları

H ₀	Granger Nedensellik				Fourier Granger Nedensellik				
	g	Test İstatistiği	P ^(a)	P ^(b)	g	k	Test İstatistiği	P ^(a)	P ^(b)
GİNİ ≠ GSYH	1	1.382	0.240	0.243	1	1	0.651	0.420	0.437
GSYH ≠ GİNİ	1	3.407	0.065	0.074	1	1	0.560	0.454	0.441
GİNİ ≠ GSYH ²	1	0.000	0.993	0.993	2	1	5.927	0.052	0.077
GSYH ² ≠ GİNİ	1	0.255	0.613	0.580	2	1	4.508	0.105	0.123
GİNİ ≠ HAR	1	2.320	0.128	0.129	1	1	0.036	0.849	0.857
HAR ≠ GİNİ	1	3.033	0.082	0.079	1	1	0.357	0.550	0.564
GİNİ ≠ TÜFE	1	1.259	0.262	0.270	1	1	0.937	0.333	0.344
TÜFE ≠ GİNİ	1	0.765	0.382	0.406	1	1	2.802	0.094	0.098

(g), gecikme uzunluğunu, (k), frekans sayısını, p(a) ve p(b) sırasıyla asimtotik ve bootstrap olasılık değerlerini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisi için 1995-2023 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme, kamu harcamaları ve tüketici fiyat endeksi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ampirik analizde kullanılan Augmented ARDL (A-ARDL) yöntemi, değişkenler arasında uzun dönemli bir eşbütünlük ilişkisinin varlığını ortaya koymuştur. Uzun dönem katsayıları, Türkiye’de gelir eşitsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkide Kuznets hipotezinin geçerli olmadığını göstermektedir. Buna göre, ekonomik büyümenin erken aşamalarında gelir dağılımı iyileşmekte, ancak belirli bir gelir düzeyinin aşılmasının ardından büyüme süreci gelir eşitsizliğini artırıcı bir nitelik kazanmaktadır. Bu durum, büyümenin yapısal niteliğinde meydana gelen değişime, sermaye birikiminin hızlanmasına ve emek gelirlerinin toplam gelir içindeki payının azalmasına bağlanabilir.

Uygulanan Granger ve Fourier Granger nedensellik testleri, değişkenler arasındaki etkileşimin yönünü ortaya koymuştur. Analiz bulgularına göre, Türkiye’de ekonomik büyümeden gelir eşitsizliğine, kamu harcamalarından gelir eşitsizliğine ve tüketici fiyat endeksinden gelir eşitsizliğine doğru tek yönlü nedensellik ilişkileri tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, gelir dağılımının büyük ölçüde makroekonomik büyüme dinamikleri, maliye politikalarının yapısı ve fiyat istikrarı tarafından belirlendiğini göstermektedir. Ekonomik büyümeden gelir eşitsizliğine doğru

gözlenen nedensellik, büyümenin gelir dağılımı üzerinde belirleyici bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Ekonomik büyümenin gelir dağılımı üzerindeki olumlu etkisinin sürdürülebilmesi için, büyüme politikalarının sektörel çeşitlilik, istihdam kapasitesi ve bölgesel denge ilkeleri çerçevesinde yeniden tasarlanması gerekmektedir. Sanayi, tarım ve hizmet sektörleri arasında dengeleyici bir büyüme modeli benimsenmeli; özellikle emek yoğun sektörler ve KOBİ'ler desteklenmelidir. Büyümenin sadece hızına değil, niteliğine ve kapsayıcılığına odaklanılması, gelir eşitsizliğinin azaltılmasında belirleyici olacaktır. Kamu harcamalarından gelir eşitsizliğine doğru tespit edilen nedensellik, maliye politikasının gelir dağılımı üzerinde yönlendirici ve dengeleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir. Eğitim, sağlık ve sosyal transferler gibi insan sermayesini güçlendiren harcama kalemleri, gelir eşitsizliğini azaltmada etkili olurken; bu etkinin sürekliliği, kamu harcamalarının büyüklüğünden ziyade hedefleme başarısına ve verimliliğine bağlıdır. Kamu harcamalarının gelir dağılımı üzerindeki olumlu etkisini güçlendirmek amacıyla, sosyal harcamaların hedefleme mekanizmaları iyileştirilmelidir. Eğitim, sağlık, konut ve sosyal yardım politikalarının kapsayıcılığı artırılmalı, kaynak tahsisi düşük gelirli kesimlerin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilmelidir. Ayrıca, bölgesel kalkınma projeleri ve altyapı yatırımları, gelir dağılımı dengesizliğinin coğrafi boyutunu azaltmada etkili araçlardır. Tüketici fiyat endeksinden gelir eşitsizliğine doğru bulunan tek yönlü nedensellik ise, enflasyonun gelir dağılımını bozan en önemli unsurlardan biri olduğunu ortaya koymaktadır. Fiyat artışları özellikle düşük gelirli ve sabit gelirli hanelerin satın alma gücünü azaltıcı bir etki yaratmakta, bu da gelir transferini alt gelir gruplarından üst gelir gruplarına yönlendirmektedir. Enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki bozucu etkisini sınırlamak için, fiyat istikrarı yalnızca makroekonomik bir hedef değil, aynı zamanda sosyal bir politika aracı olarak ele alınmalıdır. Merkez Bankası'nın fiyat istikrarını sağlama çabaları, sosyal transfer programları, asgari ücret politikaları ve gıda-enerji sübvansiyonları ile desteklenmelidir. Böylece, düşük gelirli haneler üzerindeki enflasyon baskısı hafifletilebilir.

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'de gelir dağılımı dinamiklerinin ekonomik büyüme, kamu maliyesi ve fiyat istikrarı gibi temel makroekonomik değişkenlerle güçlü biçimde bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Gelir eşitsizliğinin azaltılması, yalnızca gelir transferleriyle değil; kapsayıcı büyüme, hedefli kamu politikaları ve istikrarlı fiyat ortamı aracılığıyla mümkün olacaktır. Bu nedenle, ekonomik karar alıcıların uzun vadeli kalkınma stratejilerini oluştururken, gelir dağılımı adaletini ve sosyal sürdürülebilirliği merkezine alan bütüncül bir yaklaşım benimsemeleri büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Adams, R. H. (2002). "Economic Growth, Inequality and Poverty: Findings from a New Data Set", World Bank Policy Research Working Paper 2972, <https://documents1.worldbank.org/curated/zh/168041468761746890/pdf/multi0page.pdf>
- Ak, N. & Altıntaş, M.Z. (2016). "Kuznets'in Ters U Eğrisi Bağlamında Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1986-2012", Maliye Araştırmaları Dergisi, 2(3):93-102.
- Akalin, G., Özbek, R.İ., & Çifçi, İ. (2018). "Türkiye'de Gelir Dağılımı Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı", Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20/4: 59-76.
- Akıncı, G. Y. & Akıncı, M. (2016). "Ters-U Hipotezi Bağlamında Ekonomik Büyüme, Finansal Kalkınma ve Gelir Eşitsizliği Mekanizmaları Üzerine", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 53(622): 61-77.
- Alesina, A. & Rodrik, D. (1991). "Distributive Politics and Economic Growth, National Bureau of Economic Research", Working Paper No. 3668. <https://www.jstor.org/stable/2118470?seq=1>
- Altınöz, U. (2015). "Kuznet Eğrisi Bağlamında Türkiye'de Finansal Gelişme ve Gelir Eşitsizliği İlişkisinin Analizi", International Conference on Eurasian Economies, 871-875.
- Anand, C. & Kanbur, S.M.R. (1993). "Inequality and Development: A Critique", Journal of Development Economics, 41 (1): 19-43.
- Ayan, C. & Durgun Kaygısız, A. (2023). "Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımındaki İlişkisi", Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 15(2): 171-186.
- Barro, R. (1999). "Inequality, Growth, and Investment", Working Paper 7038, National Bureau of Economic Research. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w7038/w7038.pdf
- Branco, K.J. & Williams, J.B. (1988). "Economic Development and Income Distribution-A Cross National Analysis", American Journal of Economics and Sociology, 47(3): 277-297.
- Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1981). "Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with A Unit Root", Econometrica, 49(4): 1057-1072.

- Dişbudak, C. & Süslü, B. (2009). “Kalkınma ve Bireysel Gelir Dağılımı: Kuznets Hipotezi Türkiye İçin Geçerli mi?”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (18): 146-166.
- Dumrul, C., İlkey, S.Ç. & Dumrul, Y. (2021). “Finansal Kuznets Eğrisi Hipotezi: Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Testleri ile Türk Ekonomisine İlişkin Ampirik Bir Analiz”, *Sosyoekonomi*, 29(50): 337-359.
- Enders, W. & Jones, P. (2016). “Grain Prices, Oil Prices, and Multiple Smooth Breaks In A VAR”, *Studies In Nonlinear Dynamics and Econometrics*, 20(4): 399-419.
- Engle, R. F. & Granger C. W. J. (1987). “Co-Integration and Error Correction: Representation, Estimation, and Testing”, *Econometrica*, 55(2): 251-76.
- Esenyel İçen, N.M. (2024). “Finansal Gelişmişlik ve Gelir Eşitsizliği Arasındaki Parabolik İlişki Üzerine U Testi İncelemesi: Türkiye Örneği”, *Journal of Economic Policy Researches JEPR* 2024, 11(2): 355-369.
- Fields, G.S. (1988). “The State of Development Economics: Progress and Perspectives”, 459-481. <https://ecommons.cornell.edu/server/api/core/bitstreams/920408e0-f840-4fb3-9b33-797c500a1a1a/content>
- Glomm, G. (1997). “Whatever Happened to the Kuznets Curve? Is it Really Upside Down?”, *Journal of Income Distribution* 7, No. 1: 63-87.
- Granger, C. W. J. (1969). “Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods”, *Econometrica*, 37(3): 424-438.
- Greenwood, J. & Jovanovic, B. (1990). “Financial Development, Growth and the Distribution of Income”, *Journal of Political Economy*, 98: 1076-1107.
- Gregory, A. & Hansen, B. (1996) “Residual-Based Tests For Cointegration in Models With Regime Shifts”, *Journal of Econometrics*, 70: 99-126.
- Grossman, G.M. & Krueger, A.B. (1995). “Economic Environment and the Economic Growth”, *Quarterly Journal of Economics*, 110 (2): 353-377. <http://pinguet.free.fr/grossmankrueger95.pdf>
- Grossman, G.M. & Krueger, A.B. (1991). “Environmental Impacts Of A North American Free Trade Agreement”, NBER Working Paper, No. 3914. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w3914/w3914.pdf
- Johansen, S. & Juselius, K. (1990). “Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration with Applications to the Demand for Money”, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 52: 169-210. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-0084.1990.mp52002003.x>
- Kravis, I. B. (1960). “International Differences In The Distribution Of Income”, In *Review of Economics and Statistics* (Cambridge (Massachusetts): 408-416.
- Kuznets, S. (1955). “Economic Growth and Income Inequality”, *The American Economic Review*, 45(1): 1-28 https://cooperative-individualism.org/kuznets-simon_economic-growth-and-income-inequality-1955-may.pdf
- Kuznets, S. (1963). “Quantitative Aspects Of Economic Growth Of Nations: III, Distribution Of Income By Size”, *Economic Development and Cultural Change*, 11: 1-80. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/450006>
- Limanlı, Ö. (2020). “Kuznets’in Ters-U Hipotezi: Türkiye Özelinde Kısa Bir Tartışma”, *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 5(12): 156-167.
- Mbaku, J. M. (1997). “Inequality in Income Distribution and Economic Development: Evidence Using Alternative Measures of Development”, *Journal of Economic Development* 22 (2). https://www.researchgate.net/publication/238779534_Inequality_in_Income_Distribution_and_Economic_Development_Evidence_Using_Alternative_Measures_of_Development#fullTextFileContent
- McNown, R., Sam, C. Y., & Goh, S. K. (2018). “Bootstrapping The Autoregressive Distributed Lag Test For Cointegration”. *Applied Economics*, 50 (13): 1509–1521.
- Paukert, F. (1973). “Income Distribution at Different Levels of Development: A Survey of Evidence”, *International Labour Review* 108: 97-125.
- Persson, T. & Tabellini, G. (1994). “Is Inequality Harmful for Growth?”, *The American Economic Review*, 84 (3): 600-621.
- Pesaran, M., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). “Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships”, *Journal of Applied Econometrics*, 16: 289-326.
- Phillips, P. C. B. & Perron, P. (1988). “Testing for a Unit Root in Time Series Regression”, *Biometrika*, 75(2), :335-346.

- Sam, C. Y., McNown, R. & Goh, S. K. (2019). “An Augmented Autoregressive Distributed Lag Bounds Test For Cointegration”, *Economic Modelling*, 80: 130-141.
- Solt, F. (2019). “The Standardized World Income Inequality Database, Versions 8-9.” Harvard Dataverse, SWIID. <https://doi.org/10.7910/DVN/LM4OWF>. Eriřim Tarihi: (14.09.2025).
- Summers, R., Kravis, I. B. & Heston, A. (1984). “Changes in The World Income Distribution”, *Journal of Policy Modeling*, 6: 217-269.
- Tokatlıoğlu, İ. & Atan, M. (2007). “Türkiye’de Bölgeler Arası Gelişmişlik Düzeyi ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği: Kuznets Eğrisi Geçerli mi?”, *Ekonomik Yaklaşım*, 18(65): 25–58.
- Worldbank (2022). <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> . (Eriřim Tarihi: 14.09.2025).
- Yeter, F. & Demirgil, B. (2024). “Türkiye’de Gelir Dağılımının Yapısal Kırılmalar Altında Belirleyicileri: Genişletilmiş Kuznets Eğrisi Hipotezi Geçerli mi?”, *Eskiřehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (3): 806-824.